

4

UDC 616.89

SPSIDE 40 (4) 223–276 (2012)

ISSN 0303-7908

SOCIJALNA PSIHIJARIJA SOCIAL PSYCHIATRY

ZAGREB

VOL. 40 – 2012

BROJ/NUMBER 4

SADRŽAJ – CONTENTS

STRUČNI RADOVI/PROFESSIONAL PAPERS

D. Ostojić, S. Kos

Etički aspekti liječničke tajne u psihijatriji i njezino značenje u liječenju psihijatrijskih bolesnika

(Ethical aspects of medical confidentiality in psychiatry and its role in the treatment of psychiatric patients) 225

B. Tentor, M. Šarić

Od Machiavellijevog Vladara do psihopatije u svakodnevnom životu

(From machiavellianism to psychopathy in everyday life) 231

Z. Petrović, M. Sisek-Šprem, P. Bilić, M. Milošević, V. Jukić

Čimbenici rizika iznenadne smrti u hospitaliziranih psihijatrijskih bolesnika

(Risk factors for sudden death in hospitalized psychiatric patients) 239

I. Dijanić-Plašč, M. Lončar

Psihološka pomoć u sigurnoj kući za žrtve obiteljskog nasilja

(Psychological care in a safe house for victims of domestic violence) 248

P. Brečić, D. Ostojić, T. Glavina

Neke pravno etičke implikacije suicidalnosti u svakodnevnom psihijatrijskom radu

(Some legal-ethical implications of suicidality in psychiatric routine) 254

J. S. Gruden Pokupec, H. Matić

Utjecaj stresa na pojavu pečenja u ustima

(The impact of stress on the occurrence of burning mouth syndrome) 259

PRIKAZ BOLESNIKA/CASE REPORT

A. Lončar Vuina, Ž. Milovac, V. Aljinović, N. Mimica

Alzheimerova bolest – zapisi jedne njegovateljice

(Alzheimer's disease – diary of a caregiver) 263

KONGRESI U 2013./CONGRESSES IN 2013 269

PREDMETNO I AUTORSKO KAZALO ZA VOLUMEN 40/2012

ETIČKI ASPEKT LIJEČNIČKE TAJNE U PSIHIJATRIJI I NJEZINO ZNAČENJE U LIJEČENJU PSIHIJATRIJSKIH BOLESNIKA

DRAŽENKA OSTOJIĆ i SUZANA KOS

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb, Hrvatska

Liječničkom tajnom obuhvaćene su sve informacije kojima raspolažemo o pacijentima. Problematika liječničke tajne u psihijatriji u Republici Hrvatskoj regulirana je osim Kaznenim zakonom i Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (ZZODS), u kojem smo dobili do sada najprecizniji zakonski tekst kojim se regulira načelo zaštite privatnosti i povjerljivosti informacija o osobi s duševnim smetnjama u psihijatriji. Etička osnova načela povjerljivosti u medicini dvojaka je: s jedne strane utilitarni koncept, koji nalaže da slijedimo ono pravilo koje daje najveće dobro za najveći broj ljudi, a s druge je strane deontološki koncept, koji se sastoji u tome da je u komunikaciji između psihijatra i osobe koja traži psihijatrijsku pomoć povjerljivost imanentna, psihijatri induciraju pacijente da im se povjeravaju pa su dužni održati očekivanja pacijenata o povjerljivosti izrečenog. Svaki pacijent ima pravo na zaštitu svoje privatnosti i komunikacije s psihijatrom sve dok sam ne da dozvolu za otkrivanje te komunikacije i informacija koje su iz nje proistekle. Unatoč zakonu ostaje značajno područje izvan mogućnosti zakonske kontrole koje je u bitnoj mjeri određeno mudrošću i etičnošću psihijatra.

Ključne riječi: liječnička tajna, etika, psihijatrijski bolesnik

Adresa za dopisivanje:

Dr. sc. Draženka Ostojić, dr. med.

Klinika za psihijatriju Vrapče

Zavod za dijagnostiku i intenzivno liječenje

Bolnička c. 32

10000 Zagreb, Hrvatska

E-pošta: drazenkaostojic@gmail.com

SUMMARY

ETHICAL ASPECTS OF MEDICAL CONFIDENTIALITY IN PSYCHIATRY AND ITS ROLE IN THE TREATMENT OF PSYCHIATRIC PATIENTS

The doctor-patient privilege includes all information we have about patients. The problem of the doctor-patient privilege in psychiatry is regulated by the Penal Code and the Act on the Protection of Persons with Mental Disorders, which is the most precise legislative text regulating the principles of privacy and confidentiality of information about patients with mental disorders. Ethically based principles of confidentiality in medicine are two-sided: on one side there is the utilitary concept, which requires us to follow the rule that does good to most of the people and on the other side there is the deontological concept, which states that confidentiality between the psychiatrist and the patient seeking help is immanent, psychiatrists induce patients to confide themselves and are therefore obligated to keep confidentiality that is expected from them by the patients. Each patient has the right of protection of his own privacy and communication with psychiatrist, until he alone gives consent for unrevealing of the communication and information that came from that communication. Despite the law and legislative, there is a large area that cannot be regulated by the law and which is defined by the wisdom and ethics of the psychiatrist.

Key words: doctor-patient privilege, ethics, psychiatric patient

Soc. psihijat., 40 (2012) 231 – 238

Stručni rad

OD MACHIAVELLIJEVOG VLADARA DO PSIHOPATIJE U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU

BERISLAV TENTOR i MARIJA ŠARIĆ¹

Klinika za psihijatriju i ¹Klinika za psihološku medicinu, Klinički bolnički centar Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Psihopatija je jedinstveni poremećaj ličnosti čija definirajuća obilježja vode do ponašanja koje je u sukobu s društvenim i etičkim normama. Ima destruktivne učinke kako na pojedince tako i na društvo u cjelini. Psihopatija je u književnosti i psihijatriji rano prepoznata, ali je do danas ostala difuzni i kontraverzni pojam, pogrešno izjednačen s antisocijalnim poremećajem ličnosti. U radu sagledavamo koncept psihopatije iz perspektiva književnih djela, psihijatrijskih i psihoanalitičkih razmatranja. Cilj nam je proširiti razumijevanje psihopatije izvan uobičajenog stereotipa o psihopatima kao hladnokrvnim ubojicama i silovateljima.

Ključne riječi: psihopatija, makijavelizam, narcizam

Adresa za dopisivanje:

Berislav Tentor, dr. med.

Klinika za psihijatriju

Klinički bolnički centar zagreb

Kišpatićeva 12

10000 Zagreb, Hrvatska

E-pošta: tberislav@gmail.hr

SUMMARY

University Department of Psychiatry, and ¹University Department of Psychological Medicine, Zagreb University Hospital Center, Zagreb, Croatia

Psychopathy is a unique personality disorder which by defined traits leads to behavior that is in conflict with social and ethical standards. It has a devastating effect on both individual wellbeing and society as a whole. Psychopathy in the literature and psychiatry was early recognized, but it still remains a diffuse entity incorrectly identified with the antisocial personality disorder. We follow the concept of psychopathy in the literature, and from the psychiatric and psychoanalytical point of view. We aimed at broadening understanding of psychopathy beyond the common stereotype of psychopaths as coldblooded murderers and rapists.

Key words: psychopathy, machiavellianism, narcissism

Soc. psihijat., 40 (2012) 239 – 247

Stručni rad

ČIMBENICI RIZIKA IZNENADNE SMRTI U HOSPITALIZIRANIH PSIHIJATRIJSKIH BOLESNIKA

ZRINKA PETROVIĆ, MIRNA SISEK-ŠPREM, PETAR BILIĆ, MILAN MILOŠEVIĆ¹ i VLADO JUKIĆ

Klinika za psihijatriju Vrapče i ¹Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je utvrditi uzroke iznenadne smrti hospitaliziranih psihijatrijskih bolesnika i procijeniti kakav je utjecaj doze psihofarmaka. Proveli smo retrospektivni kontrolirani pokus (case-control study) hospitaliziranih psihijatrijskih bolesnika koji su iznenada umrli i kontrolnih ispitanika koji su se podudarali po dobi, spolu, psihijatrijskoj dijagnozi, vrsti odjela i vremenu provedenom u psihijatrijskoj bolnici. Ispitivanje je obuhvatilo razdoblje od 16 godina (1995.-2010.) u kojem smo identificirali 108 iznenada umrlih i 108 pripadajućih kontrolnih ispitanika. Najčešći uzrok smrti na osnovi obdukcijskog nalaza bila je plućna embolija, zatim gušenje zalogajem i srčano zatajenje. Iznenađna smrt bila je statistički značajno povezana s većom dozom anksiolitika, značajno smanjenom mobilnosti i fiksacijama te potrebom za tromboprofilaksom ocijenjeno prema NICE cg 92.

Ključne riječi: iznenadna smrt, hospitalizirani psihijatrijski bolesnici, venska tromboembolija, psihofarmaci, gušenje zalogajem

Adresa za dopisivanje:

Zrinka Petrović, dr. med.

Klinika za psihijatriju Vrapče

Bolnička cesta 32

10 000 Zagreb, Hrvatska

E-pošta: petrovic.zrinka@gmail.com

SUMMARY

RISK FACTORS FOR SUDDEN DEATH IN HOSPITALIZED PSYCHIATRIC PATIENTS

Z. PETROVIĆ, M. SISEK-ŠPREM, P. BILIĆ, M. MILOŠEVIĆ and V. JUKIĆ

Vrapče University Psychiatric Hospital, Zagreb, Croatia

The aim of the study was to assess the causes of sudden death of psychiatric inpatients and association with psychotropic drug therapy and drug dose. This retrospective case-control study included psychiatric inpatients that died suddenly and control subjects matched for age, gender, psychiatric diagnosis, type of department and the time spent in a psychiatric hospital. During a 16-year period (1995-2010), 108 cases of sudden death and 108 respective controls were identified. The leading causes of death confirmed by autopsy were pulmonary embolism, choking death and heart failure. Sudden death was significantly associated with higher dosage of anxiolytic drug therapy, significantly reduced mobility and fixation, and the need for pharmacological venous thromboembolism prophylaxis as assessed by NICE clinical guideline 92.

Key words: sudden death, psychiatric inpatients, venous thromboembolism, psychotropic drugs, choking death

Soc. psihijat., 40 (2012) 248 – 253

Stručni rad

PSIHOLOŠKA POMOĆ U SIGURNOJ KUĆI ZA ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA

IVANA DIJANIĆ PLAŠĆ i MLADEN LONČAR¹

Dom za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja „Duga“ - Zagreb i Klinički bolnički centar, Psihijatrijska klinika Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Pitanja s kojima se susreću psiholozi koji se bave problematikom nasilja u obitelji i pružanjem svojih usluga kako bi se pomoglo žrtvama, djeci i samim počiniteljima nasilja glede njihove rehabilitacije čini se da su slična u svim skloništima u Republici Hrvatskoj. Ipak, još ne postoje verificirani programi namijenjeni isključivo radu sa žrtvama obiteljskog nasilja koje se nalaze na smještaju u sigurnim kućama s obzirom da se ti programi u mnogome razlikuju od rada s osobama- žrtvama obiteljskog nasilja koje nisu na smještaju. Cilj ovoga rada je prikazati dio stručnog rada psihologa u skloništu za žrtve obiteljskoga nasilja kako bi se čitatelji mogli upoznati s nizom različitih napora psihologa koji direktno rade sa žrtvama obiteljskog nasilja u uvjetima gdje su fizička sigurnost korisnika i tajnost lokacije na prvom mjestu. Psiholog u sigurnoj kući ima višestruke uloge i zadaće koje uključuju i brigu oko pridržavanja sigurnosnih pravila. S obzirom na specifičnost problematike, iskustvo stečeno radom u skloništu takvog tipa upućuje da bi trebalo jasno definirati i operacionalizirati pristup radu s tom posebnom skupinom ljudi što prije svega pretpostavlja važnost kompetencija i kvalifikacija psihologa za rad na problematici obiteljskog nasilja.

Ključne riječi: obiteljsko nasilje, žrtve, sigurna kuća, psihologija, skloništa

Adresa za dopisivanje:

Dr. sc. Ivana Dijanić Plašć, psihologinja

Miramarska

10 000 Zagreb, Hrvatska

E-pošta: ivana.dijanic@zg.t-com.hr

SUMMARY

PSYCHOLOGICAL CARE IN A SAFE HOUSE FOR VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE

I. DIJANIĆ PLAŠĆ and M. LONČAR

*Duga Home for Children and Adult Victims of Domestic Violence, and Zagreb
University Hospital Center, University Department of Psychiatry, Zagreb, Croatia*

The issues encountered by psychologists studying domestic violence and providing services to assist victims, children and their abusers appear to be similar from shelter to shelter in Croatia. However, there are no verified programs designed exclusively for the work with victims of domestic violence residing in shelters, given that it is a bit different than working with people who are victims of domestic violence who are not in care. The aim of this paper is to show part of the professional work of psychologists who work at the shelter for victims of domestic violence in order to inform the readers on the variety of efforts made by psychologists in this field of work in a situation in which physical security and confidentiality of the customer's location are of utmost importance. Psychologist in the safe house has multiple roles and tasks, among them adherence to safety rules. The experience gained through working in the shelter of this type suggests that work with this special group of people should be clearly defined and operationalized, which primarily assumes the importance of competence and qualifications of the psychologists working on the issues of domestic violence.

Key words: domestic violence, victims, psychology, shelters, safety houses

Soc. psihijat., 40 (2012) 254 – 258

Stručni rad

NEKE PRAVNO ETIČKE IMPLIKACIJE SUICIDALNOSTI U SVAKODNEVNOM PSIHIJATRIJSKOM RADU

PETRANA BREČIĆ, DRAŽENKA OSTOJIĆ i TRPIMIR GLAVINA¹

Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb i ¹Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar Split, Split, Hrvatska

Suicid je važan psihopatološki entitet i nesumnjivo jedna od najzahtjevnijih kliničkih situacija s kojom se psihijatri suočavaju u svome svakodnevnom radu. Suicid je veliki javno-zdravstveni problem kao i sociopatološki entitet. Naime, suicid je među deset najčešćih uzroka smrti u većini zemalja, a u brojnim europskim zemljama broj suicida je značajno viši od broja smrti uzrokovanih prometnim nesrećama i homicidima. Jedno od osnovnih pitanja povezanih sa suicidom jest njegova priroda, etiologija pa i definicija o čemu dijelom ovisi i psihijatrijska intervencija. Naime, postavlja se pitanje je li suicid bolest sui generis ili je simptom, komplikacija ili modifikacija nekih duševnih poremećaja i bolesti. S psihijatrijske točke gledišta pitanje etike suicida sažeto je u pitanju opravdanosti ili neopravdanosti psihijatrijske intervencije, generalnoj prevenciji potencijalnih suicidalnih ponašanja i mjera spašavanja života osoba s pokušajima suicida te nove uloge koja se psihijatrima nameće u slučajevima «asistiranoj suicida». Iz navedenih pitanja u ovom se radu elaboriraju etičke dileme može li suicid ikada biti ispravna odluka?

Ako da, kada i pod kojim okolnostima? Može li suicidalna odluka biti racionalna i primjerena? Smije li liječnik, psihijatar pomoći pacijentu umrijeti? Kada i pod kojim uvjetima prisiliti bolesnika na liječenje i odustajanje od suicidalnih nakana?

Ključne riječi: suicid, racionalna odluka, psihijatrijska intervencija

Adresa za dopisivanje:

Dr. sc. Petrana Brečić, prim., dr. med.

Klinika za psihijatriju Vrapče

Bolnička cesta 32

10090 Zagreb, Hrvatska

Tel: 3780666

E-pošta: petrana.brecic@bolnica-vrapce.hr

SUMMARY

SOME LEGAL-ETHICAL IMPLICATIONS OF SUICIDALITY IN PSYCHIATRIC ROUTINE

P. BREČIĆ, D. OSTOJIĆ and T. GLAVINA¹

Vrapče University Psychiatric Hospital, Zagreb and University Department of Psychiatry, Split University Hospital Center, Split, Croatia

Suicide is an important psychopathological entity and one of the most demanding clinical situations psychiatrists encounter in their everyday practice. It is a major public health problem as well as a sociopathological entity. Suicide is among ten most common causes of death in most countries, and in many European countries the number of suicide deaths exceeds the number of deaths from car accidents or homicides. One of the basic questions about suicide is its nature, etiology and even definition, which after all guides psychiatric intervention. The question is whether suicide is a condition sui generis or a symptom, complication or modification of mental disorder or disease. From the psychiatric point of view, the question of suicide ethics is summarized in the justifiability or unjustifiability of psychiatric intervention, general prevention of potential suicidal intents, measures of saving lives of persons with suicide attempts as well as a new role that emerges for psychiatrists in 'assisted suicides'. Regarding these questions, in this paper we discuss ethic dilemmas whether suicide can ever be the right choice? If yes, when and under what circumstances? Can suicidal decision be a rational and appropriate decision? Is the physician, psychiatrist allowed to help the patient die? When and under what circumstances to enforce the patient into treatment and quitting suicidal intents?

Key words: suicide, rational decision, psychiatric intervention

Soc. psihijat., 40 (2012) 259 – 262

Stručni rad

UTJECAJ STRESA NA POJAVU PEČENJA U USTIMA

JOSIPA SANJA GRUDEN POKUPEC i HELENA MATIĆ¹

Stomatološka poliklinika, Zagreb; Medicinski fakultet u Splitu i ¹Krka Farma d.o.o, Zagreb, Hrvatska

Patološke promjene u ustima, kao sastavnog dijela organizma svakog čovjeka, pojave su različitih eflorescencija koje mogu biti simptomi jedne bolesti ili mogu postojati istodobno s onim pojavama koje su karakteristične za više bolesti. Sindrom „gorućih usta“ je stanje koje karakterizira osjećaj pečenja i žarenja u ustima unatoč normalnoj sluznici. Sukladno tome etiološki su čimbenici podijeljeni u tri glavne skupine. To su: lokalni, sustavni i u posljednje vrijeme sve važniji, psihogeni čimbenici. Cilj ovog istraživanja je dokazati kako recidivi stomatopiroze u osoba traumatiziranih stresnim situacijama ukazuju na važnost psihičkog stanja bolesnika za pojavu takvih stomatoloških manifestacija. Ispitano je 60 osoba: 30 ispitanika s stomatopirozom i 30 kontrolnih ispitanika. Proveden je detaljni klinički pregled ispitanika obih skupina i primijenjen upitnik koji pokazuje prisutnost različitih čimbenika koji pojačavaju simptome u ustima i psihološki upitnik za stres. Rezultati su pokazali da u stresnim situacija dolazi do pojačavanja simptoma pečenja u ustima kao i kod konzumiranja vruće hrane. Zaključujemo da je komorbiditet između pojave stomatopiroze i psihičkih poremećaja vrlo isprepleten pa je za bolji terapijski učinak zato vrlo važna dijagnostika.

Ključne riječi: stres, stomatopiroza

Adresa za dopisivanje:

Doc. dr. sc. Josipa Sanja Gruden Pokupec, dr. dent. med.

Dedići 76

10 000 Zagreb, Hrvatska

Mob: 098357673; e-pošta: jspokupec@net.hr

SUMMARY

THE IMPACT OF STRESS ON THE OCCURRENCE OF BURNING MOUTH SYNDROME

J. S. GRUDEN POKUPEC and H. MATIĆ¹

Zagreb Dental Polyclinic, Zagreb; Split School of Medicine and ¹Krka Farma d.o.o, Zagreb, Croatia

The mouth is one of the primary parts of the human body. Pathologic changes are the result of different efflorescences, which can be symptoms of one disease, or there can be different appearances of symptoms that are characteristic of serious diseases. The burning mouth syndrome is a state characterized by burning oral cavity in the absence of oral cavity pathology. The syndrome etiologic factors are divided into 3 main groups: local, systemic, and the recently increasingly recognized psychogenic factors. The aim of the study was to assess how stomatopyrosis relapses triggered by stressful situations point to the importance of the psychological state of the patient. The study included 60 subjects: 30 with stomatopyrosis and 30 control subjects. All study subjects underwent thorough medical examination and were administered a questionnaire on the different factors worsening the oral cavity symptoms and on the level of stress. Study results showed the symptoms of burning mouth to worsen by taking hot food. In conclusion, there is comorbidity of stomatopyrosis and psychological diseases; therefore it is very important to make an accurate diagnosis, which will enable appropriate choice of therapy for the burning mouth syndrome.

Key words: stress, burning mouth syndrome

Psihijatrijska bolnica „Sveti Ivan“, ¹Klinika za psihijatriju Vrapče i ²Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Alzheimerova bolest (AB) je kronična i progresivna degenerativna bolest mozga koja dovodi do razvoja psihičkih simptoma demencije - gubitka pamćenja, poremećaja mišljenja te promjena u ponašanju i osobnosti bolesnika. Ova bolest je duga, teška i za sada neizlječiva te iscrpljuje kako oboljelog, tako i njegovu blisku okolinu. Članovi obitelji koji pružaju skrb dementnom članu trpe posljedice na fizičkom, emocionalnom i financijskom planu. U Hrvatskoj nije dovoljno dobro riješeno pitanje smještaja osoba oboljelih od AB. Postojeći domovi umirovljenika i socijalno-zdravstvene ustanove, zbog komplikacija simptoma i poremećaja u ponašanju, nerado zbrinjavaju takve bolesnike, dok zadržavanje oboljelog u obitelji vremenom postaje sve teže podnošljivo i za oboljelog i za njegovu obitelj. Sve izraženija zaboravljivost, nesnalaženje u vremenu i prostoru te na kraju potpuna ovisnost o skrbi i njezi druge osobe dovodi do postupne socijalne izolacije oboljelog, dok među članovima obitelji dolazi do preraspodjele postojećih uloga te postupnog emotivnog i materijalnog iscrpljivanja. U radu prikazujemo isječke iz dnevnika koji je vodila supruga oboljelog od Alzheimerove bolesti tijekom razdoblja od 5 godina, od pojave prvih znakova bolesti do razvoja uznapredovale slike demencije. U dnevniku pratimo razvoj kliničke slike demencije kao i dramatične promjene koje nastaju u životima oboljelog i članova njegove obitelji.

Ključne riječi: Alzheimerova bolest, demencija, kronični stres, njega kroničnog bolesnika

Adresa za dopisivanje:

Ana Lončar Vuina

Psihijatrijska bolnica „Sveti Ivan“

Jankomir 11

HR-10090 Zagreb, Hrvatska

E-pošta: ana.loncar.vuina@gmail.com

SUMMARY

ALZHEIMER'S DISEASE – DIARY OF A CAREGIVER

A. LONČAR VUINA, Ž. MILOVAC, V. ALJINOVIĆ and N. MIMICA^{1,2}

Sveti Ivan Psychiatry Hospital, ¹Vrapče University Psychiatric Hospital and ²School of Medicine, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Alzheimer's disease (AD) is a progressive degenerative brain disease, which causes mental symptoms of dementia, i.e. memory loss, thought disorder, personality and behavioral changes. AD is a chronic, severe and incurable disease and it poses heavy burden on patients and their family members. Caregivers of AD patients suffer physical, emotional and financial consequences. In Croatia, there is a shortage of appropriate institutions for long-term care of AD patients. Homes for the elderly people and nursing homes, which are part of social and healthcare system, rarely admit patients with AD. On the other hand, long-term placement of patients within their families causes burden for patients and their family members, which increases over time. Patients experience progressive memory loss, time and space disorientation, and ultimately total dependency upon care of other person. Progression of AD causes gradual social isolation of the patient and triggers profound changes in life of the whole family with consequent emotional and financial depletion. The aim of this paper is to present episodes from a diary of an AD patient's caregiver. The diary follows a 5-year period, from the initial AD symptoms to the clear clinical picture of dementia. In her diary, the caregiver precisely describes how her husband has gradually developed AD and offers a unique insight into the dramatic changes that occur in the lives of the patient and his family members.

Key words: Alzheimer's disease, dementia, caregiver's stress, care for chronic patient